

naše vezi

SEPTEMBER 2025 INTERNA IZDAJA, št. 104

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

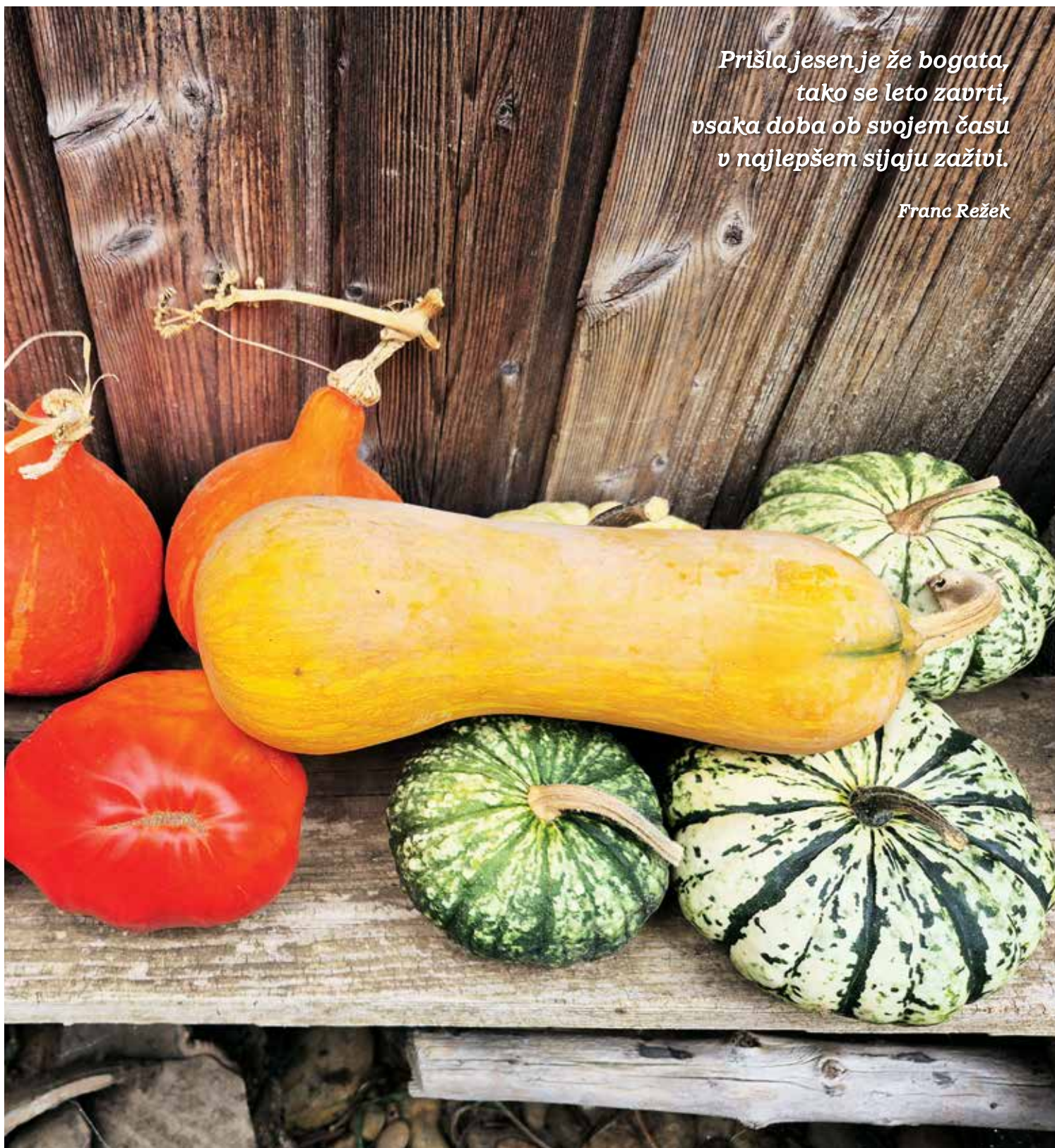
Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

*Prišla jesen je že bogata,
tako se leto zavrti,
vsaka doba ob svojem času
v najlepšem sijaju zaživi.*

Franc Režek

naše vezi

VSEBINA 104. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 dan miru
- 4 zborovanje na cerju
- 5 priključitev primorske matični domovini
- 7 združenje prekmurskih slovencev z matičnim narodom
- 8 grozeči ostanki vojn
- 9 obletnica smrti bazoviških junakov
- 11 slovesnost na hudem polju

gradili so naša društva

- 13 evgen jurič
- 14 leopold tavčar

iz naših društev

- 16 predavanje o spanju za civ dolenjske, bele krajine in posavja
- 16 vi dolenjske na olimpijskem stadionu
- 17 zdravilni česen
- 17 civ celje po poletju
- 19 poletni utrinki društva civs ljubljana

poskrbimo zase

- 20 kako si polepšati dan

šport

- 21 prvenstvo v šahu vi
- 21 tekmovalje v petanki
- 22 zdciivs: športne igre v hoji in pikadu

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA: Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije,
UREDNIŠTVO: Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije,
Dunajska 129, 1000 Ljubljana, tel.: 01 56 53 802
GLAVNA UREDNICA: Aleksandra Kerin-Kovač
ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA: Vladimir Pegan,
Bojan Černjak, Janez Štrbenc, Andreja Rožič, Petra Kapš
PRELOM: Lupa
TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci!

Socialni stiki, ki vključujejo druženja in predvsem pogovore ali vsaj izmenjavo besed s prijatelji, družino, znanci; pa tudi klepet z neznanci v kakšni vsakdanji situaciji npr. v trgovini ali na avtobusu, bogatijo naše življenje. Človek ima naravno potrebo po povezovanju z drugimi, saj se ob stikih z drugimi počutimo bolj samozavestno, ko se je treba znajti v svetu, imamo večji občutek varnosti, pa tudi bolj zdravi smo, saj postanemo bolj vedri, zadovoljni, umirjeni ipd.

Imeti v svojem svetu ljudi, s katerimi se lahko zaupno pogovorimo ali pa le pokramljamo, je tako zelo pomembno. Ob tem pa tudi to, da sami odločamo, kaj s kom delimo oziroma o čem se bomo pogovarjali. Pogovor z dragim prijateljem verjetno vsebuje tudi zaupne stvari, potažimo se o tegobah in z njim izmenjamo šale, ki so razumljive le nama. S kom drugim pa pač kramljamo o vremenu, lahko vroče debatiramo o kakšnem družbenem problemu in podobno. Vsem je skupno to, da sami odločamo, kaj bomo komu povedali in česa z nekom drugim ne bomo delili.

Se spomnite analognih telefonov? Tistih s krožno številčnico, ki je drdrala za vsako posamezno številko. Ko smo se želeli s kom pogovoriti, smo le zaprli vrata in naš pogovor je ostal znan le nam in prijatelju na drugi strani žice. No, če smo imeli doma dva telefona, nam je lahko kdo prisluškoval z dvigom druge slušalke, a to smo slišali (naredilo je klik) in prisluškovalca pregnali. Lahko smo imeli zasebnost, če smo si jo želeli.

A ker gre razvoj tehnologije naprej, so analogni telefoni stvar daljne preteklosti. Za mlajše ljudi so nekaj neverjetnega in mnogi niti ne razumejo, kaj pomeni vrteti številke. Danes smo skoraj vsi ponosni lastniki Androidov in iPhonov, zasebnost pa je že zdavnaj praktično mrtva. V žepu nosimo računalnik, ki neprestano omogoča »branje« naše lokacije, saj jo, če želimo pogledati, kakšno bo vreme na našem koncu, sami, »prostovoljno« vključimo. Če je včasih veljalo, da je odpiranje in branje pisma (tistega fizičnega, kosa papirja, vloženega v kuverto), ki ni naslovljeno na nas praktično prekršek, če ne skoraj kaznivo dejanje, se danes zavedamo, da naša e-pošta, čeprav zaščitena z geslom (če je vaše 1234, ga takoj spremenite) ni nikoli popolnoma varna pred tujimi pogledi, če se tistemu na poziciji moči tako zahoče. Zdaj so na vrsti tudi naši zasebni klepeti, ki jih opravljamo preko sms-ov in aplikacij, kot so WhatsApp, Chat in podobno. V popolnoma nujni in potrebni akciji za zaščito otrok pred spolnimi zlorabami EU predlaga nadzor vseh pogovorov, s pomočjo umetne inteligence, da bi med njimi identificiral tiste zločinske in tako preventivno ukrepal. Namen je več kot dober. A so na mestu tudi pomisleki nekaterih strokovnjakov, saj to pomeni nadzor VSEH pogovorov, VSEH sporočil, ki si jih dnevno pošiljamo. Poleg tega tehnologija (vedno) dela tudi napake, kar lahko ima hude posledice za popolnoma nedolžnega človeka. EU zdaj išče kompromis. Upam, da ga bo našel.

Prav zaradi neobstoja zasebnosti v družbi pa se zdi, da svoje domače ognjišče ščitimo še bolj obsesivno. Se spomnite, ko smo doma vedno skrbeli, da je bilo nekaj pri hiši, če je kdo nenapovedano »uletel« na obisk ali kavo? Ko smo se nenapovedanega gosta, ki se je oglašil mimogrede, ker je šel pač mimo, razveselili. Danes pa vrata svojih domov trdno zapiramo in ne sprejmemo nikogar, ki se prej ni ustrezno »najavil«. Preko sms-a seveda. Imamo urnike dejavnosti, v katere vpisujemo tudi čas, namenjen druženju. Spremenjeni svet se ne prilagaja nam, mi se moramo prilagoditi njemu.

Zato izkoristimo tisto dobro, kar prinaša tehnologija in se dogovorimo za jesenski sprehod s prijatelji po soncu in jesenskem listju v naravi. O svojih težavah, veselju, upanju in pričakovanjih pa mu/ji povejmo v živo. Tehnologija (tudi preko videoklica) ne more nadomestiti toplote in odziva človeka, ki z nami sedi na klopci in kramlja, pa čeprav samo o vremenu.

Želim vam čim več pravih srečanj, izletov, druženj, kavic in tortic s prijatelji, družino, sorodniki in znanci v jesenskem času.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

DESETI VETERANSKI POHOD ZA MIR

Članice Svetovne federacije veteranov iz Slovenije so se leta 2016 pridružile pozivu Svetovne federacije veteranov in zato tudi v Sloveniji ob mednarodnem dnevu miru, 21. septembru, organizirajo pohod za mir. Letos je pohod potekal že desetič.

Žal pozivi, da naj mir traja vse dni in pozivi za svet brez sovraštva, akademika dr. Matjaža Kmecla ter mirovna sporočila drugih slavnostnih govornikov v teh desetih letih, niso udejanjeni. Še več, v naši bližini, v Ukrajini in Gazi, vidimo, zakaj je vojna ena najbolj uničujočih in zavržnih oblik človeškega delovanja.

Vsi govorniki do zdaj so opozorili na sovražni govor, ki se zažira v vse pore našega življenja. Sovražni govor je bil eden od pomembnih dejavnikov za izbruh najgrozovitejših dejanj človeštva. Mir žal ne pride sam po sebi, zanj si je treba nenehno prizadevati, tudi z gibanji za miroljubno sobivanje. Nujno je govoriti o pomenu miru, govoriti o tem vsak dan, biti glasen vsak dan. Zato je javna manifestacija s pohodom pomembna in potrebna.

Letošnji pohod za mir je potekal v Ljubljani med 11. in 13. uro in se je začel pred Moderno galerijo, se nadaljeval s pohodom po Cankarjevi in Čopovi ulici mimo Prešernovega trga in končal pred Mestno občino Ljubljana na Mestnem trgu.

Na pohodu, ki je potekal pod geslom *Ukrepijmo zdaj za miren svet*, so prebrali tudi poslanico generalnega sekretarja Združenih narodov Antonia Guterresa, ki je spričo pretresov in vojn v svetu poudaril, da lahko vsak od nas prispeva k miru. »Po vsem svetu so življenja uničena, otroštva ugašajo, osnovno človeško dostojanstvo pa je zavrženo sredi krutosti in ponižanja zaradi vojne,« je opozoril v poslanici. Po njegovih besedah je v času pretresov, nemirov in negotovosti ključnega pomena, da vsi sprejmemo konkretne ukrepe za mobilizacijo za mir. To velja za mirovnike na prvih bojnih črtah, člane skupnosti kot tudi za učence v učilnicah po vsem svetu. Vsak ima svojo vlogo, je še zapisal Guterres.

Udeležence pohoda je pozdravil vodja oddelka za zaščito in reševanje Mestne občine Ljubljana Robert Kus, ki je poudaril, da mir ni le odsotnost vojn, ampak tudi družbeni proces, ki zahteva aktivnost vseh nas, da preprečimo nasilje, sovraštvo, diskriminacijo

in neenakost. Dodal je, da je pomembno, da ta dan ne ostaja le obeležje preteklosti, temveč tudi opomnik, da moramo kot posamezniki in kot skupnost nenehno stremeti k svetu brez nasilja. Za veterane je mir povezan tudi z odgovornostjo, da se ne ponovijo grozote, ki so jim bili priča in da opozarjajo na vojne grozote.

Letošnje mirovno sporočilo je predstavil novinar in politolog Uroš Lipušček, ki je analiziral trenutne politične in vojaške dejavnosti in povedal, da je svetovni mir v največji meri odvisen od tega, ali se bodo ameriške politične elite sprijaznile z multipolarnostjo. Vojna v Ukrajini in strašen genocid v Gazi nakazujeta, da se ameriška politika težko odmakne od interesnih vzgibov za vojne. Vojna v Ukrajini je dejansko vojna za naravna bogastva, kar se po njegovem mnenju dogaja tudi v Gazi. Zdajšnji gospodarski in politični ustroj poka po vseh šivih. Evropska unija je bila ustanovljena kot mirovni projekt, danes pa postajajo evropski politiki tako na vzhodu kot na zahodu vse bolj militantni. Novi evropski mir naj bi namreč temeljil predvsem na

vojaški sili. V EU se žal vrača duh militarizma, ki je že povzročil dve svetovni vojni. Po njegovih besedah mir ne more temeljiti na novem militarizmu, ampak na novi varnostni strukturi, ki bo zagotavljala varnost vsem državam, tudi najmanjšim. Vojne so zlo, na žalost pa med nami živijo politiki, ki mislijo, da so vojne koristne. Poudaril je tudi, da osrednji mediji ne samo da zapostavljajo mirovnike, ampak jih tudi sistematično ignorirajo. Nagovor je zaključil z mislijo, da je mednarodni dan miru priložnost, da zatremo demone, ki jih nosimo že od prazgodovine in se odločimo za sodelovanje, prijateljstvo in mir. Mir je danes najbolj dragocena dobrina, ki je nad vsemi ideologijami. Zanj si moramo prizadevati takoj.

Pohod za mir organizirajo veteranske in domoljubne organizacije: Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije, Zveza veteranov vojne za Slovenijo in Zveza policijskih veteranskih društev Sever.

Dogodek ob mednarodnem dnevu miru, ki ga je vodil Ambrož Kvartič, se je sklenil z nastopom Orkestra slovenske policije. Poleg pohodnikov se je pohodu pridružilo veliko naključnih obiskovalcev in tudi turistov, ki so se po poizvedovanju o namenu shoda z vsem spoštovanjem pridružili dogodku.

Andreja Markovič

ZBOROVANJE ZA MIR NA CERJU

Vseslovensko zborovanje za mir na Cerju ima poseben pomen, saj gre za dogodek, ki ni le simboličen, temveč tudi zgodovinsko in kulturno globoko zasidran v slovenskem prostoru.

Zborovanje poteka pri Pomniku miru na Cerju, ki stoji na robu kraške planote in gleda proti Soški fronti, kraju enega od najbolj krvavih bojev 1. svetovne vojne. Pomnik miru je postavljen v čast braniteljem slovenske zemlje in kot opomin na nesmiselnost vojne in nas opominja, da se zgodovina ne sme ponoviti. Letošnje zborovanje je potekalo 20. septembra pod pokroviteljstvom Zavoda Miren - Kras, Občine Miren - Kostanjevica in Društva za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske, v sodelovanju z organizacijami, povezanimi v Koordinacijo domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije.

Slavnostni govornik, minister za obrambo Republike Slovenije Borut Sajovic je spomnil, da imamo Slovenke in Slovenci za sabo izjemen zgodovinski

lok; od Maistrovih borcev prek Tigrovcev do partizank in partizanov in veteranov vojne za Slovenijo in da nikoli nismo bili napadalci ali agresorji. Opomnil je na nesmisel vojne in kaj vse prinaša: »Preveč je tistih, katerih življenja danes ugašajo v Ukrajini, Gazi in še kje.« Poudaril je, da se z vojno večinoma ukvarjamo statistično s številom umrlih in ubitih in tako pozabljamo na ranjene, poškodovane, trajno zaznamovane ljudi in s tem povezanimi posledicami. Navzoče je pozval k ohranjanju vrednot, in dejal, da s tem »ohranjamo našo enotnost, dobronamernost vsak dan, vsak od nas, med seboj v družini, med sosedi, med prijatelji in med znanci.« Nagovor je sklenil z zahvalo kulturnicam in kulturnikom in mislimi Franceta Prešerna, ki se je s podobnimi izzivi ukvarjal že pred 180 leti in je takrat Slovincem napel: »Če nečast te naša gine, domu Kranjc moj, zvest ostan.«

Zborovanje za mir na Cerju je moralni, zgodovinski in kulturni opomin, da je mir največja vrednota. Po-

vezuje preteklost s prihodnostjo in nas vse, posebej pa mlade, spodbuja h graditvi družbe brez sovraštva in nasilja. Je izraz skupne želje po miru, sožitju in strpnosti, želje po vrednotah, ki so še posebej pomembne v današnjem svetu, polnem delitev in napetosti.

Andreja Markovič
Foto: ZVVS

PRAZNIK PRIKLJUČITVE PRIMORSKE K MATIČNI DOMOVINI

V letu 2025 smo praznik Primorske, 15. september, prvič praznovali kot praznik priključitve Primorske k matični domovini. Pred tem je bil praznik poimenovan kot dan vrnitve Primorske k matični domovini.

Več let je v javnosti potekala razprava, ali je prav vrnitev ali priključitev. Državni zbor je novembra 2025 spremenil Zakon o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji in besedo vrnitev zamenjali z besedo priključitev.

Letošnja prireditev je bila v Ilirski Bistrici, 15. septembra. Proslavo sta organizirala župan Ilirske Bistri-

ce Gregor Kovačič in ZZB za vrednote NOB Ilirska Bistrica. Slogan proslave je bil »Primorska za vedno.« Osrednja nit proslave so bili prekomorci in Dragotin Kette z verzom: »Popolnitev bodi moj vzor, luč, resnica mojega delovanja.« Kette (1876 – 1899) se je namreč rodil na Premu, nedaleč od Ilirske Bistrice.

Župan Ilirske Bistrice Gregor Kovačič je v govoru

spomnil, da je bila Primorska po prvi svetovni vojni odrezana od matične domovine. Nova italijanska država je začela načrtno brisati slovensko identiteto. Fašistični politiki se je uprlo celotno slovensko narodno telo. Začeli so organizirati odpor, med drugim z organizacijo TIGR. Prva žrtev in prvi upornik na ilirskobistriškem in prva žrtev italijanske zasedbe Primorske je bil Janko Saftič iz Jelšan, ki so ga leta 1919 ubili karabinjerji. Žrtev prvega tržaškega procesa leta 1930 je bil Alojz Valenčič, delavec z Bača in član tržaške organizacije Borba. Kovačič je še opomnil, da so se Primorci uprli italijanski okupaciji tudi v drugi svetovni vojni. Ilirskobistriško področje in Brkini so postali osrednje področje partizanskega upora na Primorskem, med drugim je v Brkinih delovala partizanska bolnišnica Zalesje. Kovačič je še spomnil, da so se 4. junija 1942 nad nedolžnim prebivalstvom kruto znesli fašisti. Požgali so sedem vasi, ubili več kot 30 vaščanov in jih več kot 460 izgnali v taborišča. V spomin na ta dogodek Ilirska Bistrica 4. junija praznuje občinski praznik.

Župan je nadaljeval z mislijo, da bi se brez oboroženega boja partizanov proti nacifašizmu, usoda Primorcev in Primork v vrtincu velesil gotovo zavrtela drugače, kot se je, ko je bila Primorska leta 1947 s Pariško mirovno pogodbo vrnjena takratni Jugoslaviji in s tem Sloveniji. *»Tako da smo po številnih plovbah po nemirnih vodah zgodovine, uničujočih viharjih in smrtonosnih čereh na poti, še vedno tu, s svojim jezikom in kulturo, svojo državo, na svoji zemlji, svoj gospodar. Zdaj, za razliko od številnih drugih narodov, mi živimo v miru in imamo čas za lastno popolnitev. Živimo pa v takšnem času, ko bi moral Kettejev moto iskanja resnice in delovanja v tem duhu, spet in zelo glasno odmevati po vsem svetu. Srečno Primorska, srečno Slovenija,«* je Kovačič zaključil nagovor zbranih.

Osrednja govornica, predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar je spomnila na zgodovinsko požrtvovalnost Primorcev, ki niso klonili pod fašizmom in opomnila, da je narod brez svobode, kot ptica brez peruti. *»Zgodovina nas uči, da sila vedno rodi silo in da nasilje rodi upor. Primorke in Primorci se niste upognili, niste klonili, ampak ste dvignili pesti ter odločno in pogumno vstali. Dokazali ste, da lahko Slovenci z narodno zavestjo, pripadnostjo, solidarnostjo, povezanostjo in vero v pravičnost najdemo pot tudi iz najgloblje teme. Biti moramo neizmerno ponosni in hvaležni,*

da sta čvrstost in iznajdljivost slovenskega človeka prav v najtežjih časih brezmejni in nepremagljivi. Takšni so bili narodni buditelji, Maistrovi borci, borbaši, tigrovci, partizani, osamosvojitelji in vsi narodno zavedni ljudje. V časih, ko so nam hoteli vzeti jezik, smo ga ohranjali v pesmih in zgodbah. Ko so nam zapirali šole, smo jih odpirali doma. Ko so nam prepovedali knjige, smo jih brali ob svečah in tihotapili čez mejo. Ko so nam skušali vzeti glas, smo kričali in ga v srcih prenašali na mlade generacije. Zato kot takrat tudi danes nasprotujemo nepravničnim posegom v pravice narodov in manjšin. Enakopravnost, spoštovanje človekovih pravic, svoboda in zaščita narodnostnih pravic niso le temelji dobrih meddržavnih odnosov, temveč je takšna drža tudi edini pravi motor pravične in napredne civilizacije. Gre za občutljivo področje, ki zahteva posebno pozornost, razumevanje ter politično in državniško modrost, usmerjeno v krepitev vrednot miru, sožitja in razumevanja med narodi,« je povedala predsednica.

Dejala je še, da je nedopustno, da je v 21. stoletju katera koli narodna skupnost prepuščena odločanju večine. Ob tem je spomnila na trpljenje otrok v Gazi in dejala, da otroci ne potrebujejo besede, temveč človečnost. *»Vsaka njihova solza naj nas opomni, da mir ni izbira, ampak dolžnost. In mir se začne tam, kjer se neha trpljenje otrok,«* je poudarila in dodala, da naj bomo kljub razlikam složni. *»Imejmo se radi, pomagajmo si, zavedajmo se neprecenljivosti samostojne in neodvisne države.«* Predsednica je še dejala, da si želi *»prihodnosti, kjer bodo lahko tako kot Primorska vsi narodi tega sveta z dvignjeno glavo in s sočutjem v srcu korakali v novo življenje in v nov čas.«*

Proslava se je seveda končala s Primorsko himno, Vstala Primorska. Pesem je nastala februarja 1944, njen avtor pa je Lev Svetek – Zorin. Na prireditvi je bilo tudi veliko ugledih politikov, med njimi Milan Kučan, Urška Klakočar Zupančič, nekateri ministri in poslanci ter drugi visoki gostje.

V kulturnem delu, ki ga je režirala Katja Pegan, so nastopili Orkester slovenske vojske, Garda slovenske vojske s koreografijo usklajenih metov orožja, združena Pihalna orkestra Ilirske Bistrice in Kopra, združeni pevski zbori iz Ilirske Bistrice, Dragan Živadinov, Drago Mislej Mef, Tinkara Kovač, Gregor Ravnik, Rudi Bučar, Tadeja Fatur, Tjaša Fajdiga, in Jure Počkaj.

Vladimir Pegan

PRAZNIK ZDRUŽITVE PREKMURSKIH SLOVENCEV Z MATIČNIM NARODOM

Praznik združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom smo letos zaznamovali 16. avgusta z regijsko proslavo v beltinškem parku.

Združitev prekmurskih Slovencev je sicer državni praznik, uveden leta 2006, vendar ni dela prost dan. Od leta 2009 se z uradno proslavo zaznamuje na pet let.

17. avgusta 1919 je Prekmurje po določilih Pariške mirovne konference pripadlo Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Takrat so bili prekmurški Slovenci po stoletjih madžarske oblasti znova združeni z matičnim narodom. Danes so narodna manjšina v Prekmurju Madžari, ki imajo manjšinske pravice in svojega predstavnika v Državnem zboru Republike Slovenije. Kljub priključitvi Prekmurja Sloveniji so tudi v Porabju na Madžarskem ostali Slovenci in so narodna manjšina na Madžarskem.

Osrednji govornik na proslavi je bil zdravnik hematolog, raziskovalec in profesor Samo Zver. Dejal je, da je bila priključitev Prekmurja k Sloveniji zgodovinski trenutek in za slovenski narod velika pridobitev. Spomnil je na letošnje aktualne avgustovske dogodke, ko je prišlo do provokacij na avstrijskem Koroškem, in sicer do policijske racije na Peršmanovi domačiji in prepovedi pogovora v slovenskem jeziku na nogometni tekmi v Celovcu, in dejal, da moramo biti kot narod pozorni na provokacije in varovati svojo identiteto. Dodal je tudi, da bi si Prekmurje zaslužilo večjo

pozornost države. Lahko bi imeli kakšno ministrstvo ali organ, ki bi skrbel za takšne regije, je predlagal.

Osrednje regijske proslave v Beltincih so se med drugimi udeležili predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar, prvi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, predsednik državnega sveta Marko Lotrič, ministri Aleksander Jevšek, Borut Sajovic in Boštjan Poklukar, državni sekretar Dejan Židan in nekateri drugi vidnejši predstavniki politike in družbe.

V umetniškem programu so nastopali prekmurški izvajalci, zaključil pa ga je še en Prekmurec, Vlado Kreslin.

Vladimir Pegan

ZDRUŽITEV PREKMURCEV Z DOMOVINO UTRDILA POMEMBEN DEL SLOVENSKE IDENTITETE

Dogodek, ki ga v Beltincih že tradicionalno zaznamujejo z velikim ponosom in spoštovanjem do naše zgodovine, je tudi letos privabil številne obiskovalce. Zvezo društev civilnih invalidov vojn Slovenije sem zastopal podpredsednik zveze Leon Pilinger.

Slavnostni program je bil posvečen spominu na leto 1919, ko se je Prekmurje po sklepu pariške mirovne konference priključilo matični domovini in s tem utrdilo pomemben del slovenske narodne identitete. V kulturnem programu so nastopili domači pevski zbori, folklorne skupine in glasbeniki, ki so s svojo energijo in srčnostjo pričarali praznično vzdušje ter poudarili bogato prekmursko kulturno dediščino.

Slavnostni govorniki so v nagovorih poudarili pomen enotnosti, domoljubja in ohranjanja zgodovinskega spomina. Ob tem so se zahvalili vsem, ki s svojim delom in predanostjo prispevajo k razvoju Prekmurja in krepitvi vezi znotraj celotnega slovenskega naroda. Poseben poudarek je bil namenjen mladim, saj prav oni nosijo odgovornost za prenašanje vrednot na prihodnje generacije.

V prijetnem vzdušju se je proslava nadaljevala ob druženju obiskovalcev, ki so imeli priložnost izmenjati misli, obujati spomine in krepiti vezi prijateljstva. Ob tem so odprli tudi tematsko razstavo. Dogodek je bil tako znova dokaz, da je praznik združitve prek-

murskih Slovencev z matično domovino mnogo več kot le zgodovinski spomin – je živa vez med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo.

Leon Pilinger
Foto: Tomaž Galič

OSTANKI VOJNE, KI ŠE DANES OGROŽAJO CIVILISTE

Čeprav je od konca druge svetovne vojne minilo že osemdeset let, Slovenija še vedno ni povsem varna.

V zemlji, gozdovih in rekah se skrivajo ostanki, ki lahko ob nepravilnem stiku še vedno povzročijo tragedijo. Gre za neeksplozirana ubojna sredstva – bombe, granate in mine –, ki še vedno lahko ogrožajo civiliste pri povsem vsakdanjih opravilih.

Ostanke neeksploziranih ubojnih sredstev še vedno najdemo:

Na območjih mest in gradbišč

Maribor je bil med vojno eno najbolj bombardiranih slovenskih mest. V letih 1944 in 1945 so zavezniška letala na mesto odvrгла skoraj 16 tisoč bomb, od katerih naj bi jih več tisoč še vedno ležalo pod mestnimi ulicami. Gradnja novih stavb zato marsikdaj razkrije nevarno dediščino preteklosti.

V jezerih in rekah

Pred nekaj leti so potapljači na Bledu iz jezerskega dna dvignili 12 minometnih granat. Leta so ležale sedem metrov pod površjem, nad njimi pa so plaval in veslali obiskovalci Blejskega jezera.

V gozdovih in v drugih naravnih prostorih

V gozdovih, kjer so divjali boji, so ostanki orožja še posebej nevarni v času požarov. Leta 2022 je veliki požar na Krasu sprožil več eksplozij starih granat, kar je dodatno ogrozilo gasilce in otežilo gašenje.

Nedavni primeri ali koliko je res še nevarnosti?

Najdba na Bledu (avgust 2024)

Potapljač je v Blejskem jezeru na globini približno sedem metrov odkril minometno granato iz druge svetovne vojne. Enota za varstvo pred NUS jo je naslednji dan odstranila, skupaj z 12 italijanskimi granatami.

Eksplodizija na gradbišču pri Ljubljani (april 2025)

Dva delavca sta se resno poškodovala, ko je pri gradbenih delih v Rožni dolini eksplodirala bomba, verjetno iz obdobja druge svetovne vojne. Policija še preiskuje vzrok.

Evakuacija v Novi Gorici (marec in avgust 2024)

Ob prenovi železniške postaje je bilo marca 2024 odkritih in dezaktiviranih več bomb. Evakuirati so morali približno 3.400 ljudi. Avgusta istega leta so našli še eno 226 kilogramov težko bombo s 96 kilogrami eksploziva. Tudi to so uspešno dezaktivirali.

Maribor

V geolokacijskem projektu so v predelu Maribora identificirali vsaj 30 neeksploziranih bomb. Skupaj naj bi po oceni strokovnjakov pod površjem še vedno ostajalo več kot 6.000 neeksploziranih izstrelkov. Nevarnost ni le teoretična. Državna enota za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi je imela

tudi v letu 2024 veliko dela. Opravljenih je bilo 527 intervencij, odstranjenih pa 4.186 kosov nevarnih predmetov s skupno težo skoraj 9,8 ton. To pomeni, da še danes skoraj vsak dan nekje v Sloveniji strokovnjaki odstranjujejo eksplozivne ostanke iz preteklosti.

Zakaj gre za težavo, ki ni izginila skupaj z vojno?

Material postaja nestabilen: kovinske ovojnice in detonatorji z leti rjavijo, zato so nenadne eksplozije vedno bolj verjetne.

Nevidnost: nevarnost se skriva pod polji, cestišči in v vodi, kjer je ne vidimo, dokler ni prepozno.

Vsakdanja opravila: kmet, ki orje njivo, gozdar, ki

poseka drevo, ali otrok, ki najde zanimiv kovinski predmet ... vsi se lahko znajdejo v nevarni situaciji.

Naleteli smo na sumljivo najdbo. Kaj narediti?

- Ne približujemo se in ne dotikamo se predmeta.
- Označimo kraj in se umaknemo po isti poti, kot smo prišli.
- Pokličemo 112 ali 113, da bodo na teren prišli strokovnjaki.
- Nikoli ne prinašamo takih predmetov domov. Tudi če se zdijo nenevarni, lahko eksplodirajo.

Tiha grožnja iz preteklosti

Ostanki vojn niso samo del zgodovinskih knjig, ampak še danes živijo med nami: v zemlji, vodi in zraku. So nevidni opomin. Da bi zaščitili današnje in prihodnje generacije, je ključnega pomena stalna pozornost, ozaveščanje javnosti in natančno delo strokovnjakov državne enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi.

Andreja Rožič

Foto: www.policija.si/Uroš Frol, Državna enota Civilne zaščite za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi

95. OBLETNICA SMRTI BAZOVIŠKIH JUNAKOV

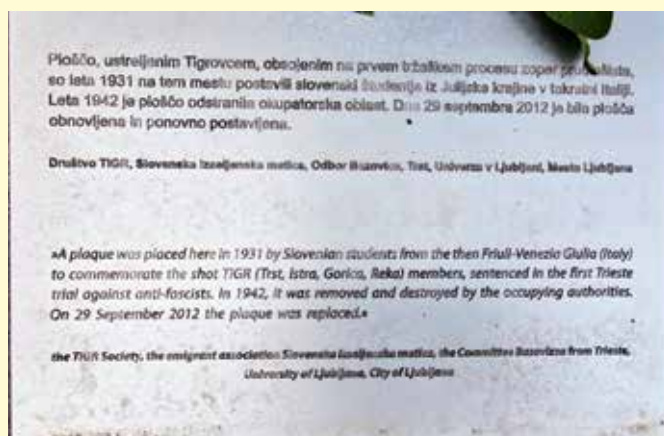
Slovesnosti ob 95. obletnici smrti bazoviških junakov so v Sloveniji in Italiji potekale v prvem tednu septembra in se končale z osrednjo spominsko slovesnostjo pri spomeniku bazoviškim junakom.

Ena od slovesnosti je bila tudi v Ljubljani, pred rektoratom Univerze v Ljubljani. Slovesnost je organiziral Odbor za proslavo bazoviških junakov, ki deluje pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu in Društvo TIGR Primorske. Udeležili so se je predstavniki obeh krovnih organizacij iz zamejstva, to sta Slovenska kulturna gospodarska zveza in Svet slovenskih organizacij.

Bazoviški junaki Ferdo Bidovec, Zvonimir Miloš, Franjo Marušič in Alojz Valenčič so bili 6. septembra 1930 zaradi protifašistične dejavnosti na Bazoviški gmajni ustreljeni kot člani tajne organizacije Borba in TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka). Bili so prve žrtve fašizma v Evropi.

Milan Pahor, predsednik odbora za proslavo bazoviških junakov je v nagovoru navzočih, ki so se zbrali

pred spominsko ploščo, opisal zgodovino obeležja. Odkrili so jo 29. septembra 2012 in od takrat naprej vsako leto zaznamujejo spomin na dogodke, ki so vodili v smrt bazoviških junakov. Na tem mestu je spominska plošča stala že pred drugo svetovno vojno, ko so primorski študenti demonstrirali in opominjali na grozote fašizma za slovenski narod. V začetku druge svetovne vojne, ko je bila Ljubljana pod italijansko okupacijo, so ploščo odstranili. Znova je bila postavljena leta 2012.

Navzoče je pozdravil tudi Gorazd Kumar, predsednik Društva TIGR Primorske, ki se je dotaknil zapisa zgodovinarja Ivana Smiljanica. Prvi spomenik je bil pred univerzo odkrit 20. marca 1921 zaradi izgube Primorske, ki je bila po prvi svetovni vojni priključena h Kraljevini Italiji. Kumar je pojasnil, da je profesorski zbor Univerze v Ljubljani, 29. januarja 1920 sestavil pobudo mirovni konferenci, da ne odtegne Primorske od takratne Kraljevine SHS, ker da tisto zemljo že tisočletja obdeluje južno slovanski kmet, zato naj je ne loči od matične domovine. Na »manifestaciji ljubljanskih akademikov« je navzoče z balkona univerze nagovoril Josip Plemelj, prvi rektor Univerze v Ljubljani, ki je dejal, da je prav, da so vsi jugoslovanski narodi združeni v eni državi. Tudi Plemelj je v govoru nakazal potrebo po združitvi Primorske z matično državo. To je bila pozneje glavna točka programa organizacije TIGR. Jugoslovanska vlada ni bila naklonjena spominski plošči, vendar je ni mogla odstraniti, ker je ozemlje univerze avtonomno ozemlje. Na koncu nagovora je Kumar še spomnil, da je Vlada Republike Slovenije 19. junija 2025 na pobudo Društva TIGR Primorske sprejela sklep, da bo leto 2027 leto organizacije TIGR.

Slavnostna govornica je bila Dunja Nanut, predsednica Združenja nekdanjih deportirancev v Trstu. Poudarila je, da tako kot takrat, tudi danes ne priznamo človeškega dostojanstva vsem ljudem. Še naprej na človeštvo gledamo z rasističnim pogledom, vrednote pa temeljijo na trhljih tleh dvojnih standardov.

Osrednja slovesnost na bazoviški gmajni

Zaključna slovesnost je bila 7. septembra 2025, na bazovski gmajni. Predsednik odbora za proslavo bazoviških junakov Milan Pahor je pozdravil navzoče in poudaril pomen ohranjanja spomina na bazoviške junake. Pozdravne govore sta imela tudi župan občine Trst Roberto Dipiazza, in tržaški škof Enrico Trevisi.

Slavnostna govornika sta bila zgodovinarica Marta Verginella in pisatelj Paolo Rumiz. Marta Verginella je na začetku dejala, »*Danes, ko se tu na bazoviški gmajni spominjamo usmrtilcev 34-letnega trgovskega zastopnika Alojza Valenčiča, 24-letnega bančnega uslužbenca Frana Marušiča, 27-letnega trgovskega pomočnika Zvonimirja Miloša in 22-letnega trgovca Ferda Bidovca, obujamo spomin na njihovo dejanje upora, na širše antifašistično delovanje slovenske in hrvaške mladine na Tržaškem, Goriškem in v Istri v času med obema vojnama. Spominjamo se upora, ki se je zgodil v času, ko je bil fašizem v Italiji trdno zasidran na oblasti, ko je bila kakršnakoli opozicija zatrta, onesposobljena in pregnana in ko se je Mussolini samopašno polastil vseh institucionalnih teles italijanske države.*« Nato se je sprehodila skozi zgodovino in povedala, da je leta 1918 v Julijski Krajini živelo več kot pol milijona Slovencev in Hrvatov, ki so med vojnoma pod fašizmom trpeli in so jim bile odvzete narodnostne pravice. Veljala je prepoved uporabe slovenskega in hrvaškega jezika v javnosti, fašizmu pa je uspelo uničiti razvejano družbeno, kulturo, gospodarsko in politično življenje. Poudarila je, da danes, ko so v Evropi vse glasnejše fašistične in neonacistične skupine, ko se rušijo demokratični standardi, ko se spodkopavajo stebri demokracije, ko se uničuje družbeni red, ko se uničujejo bolnišnice in pobijajo in stradajo ljudje v Gazi, še toliko bolj potrebujemo spomin na začetke primorskega antifašističnega odpora.

Nagovor je končala mislijo Stephana Hessela, ki je trdil, da ob izzivih sodobnega sveta ne moremo ostati brezbržni in preložiti odgovornosti na druge, kajti pravice in svoboda niso dane enkrat za vselej. *»V svoji pozni starosti je pozival k uporabi in ukrepanju: 'Vsem in vsakomur posebej med vami želim, da bi imeli vzrok za jezo. To je nekaj dragocenega. Kadar človeka nekaj razjezi, tako kot je mene razjezil nacizem, postane bojevit in močan ter ukrepa. Zlije se z mogočnim tokom zgodovine, zgodovina pa mora teči naprej, tako kot ji določajo posamezniki'«, je Verginella citirala Hessela.*

Častna gostja je bila predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar, ki je v govoru poudarila, da so imeli bazoviški junaki poglobljeno, močno in iskreno čutenje do slovenstva, jezika, kulture in pravičnosti ter so to nosili v svojih srcih. *»V časih preizkušenj, ko se spoprijemamo z vprašanji o lastnem obstoju, preživetju, samouresničevanju ter usodi ljubljenih in skupnosti, se pokaže dejanska veličina ljudi. Bazoviški junaki so v sebi nosili nesporno moralno, duhovno, srčno in intelektualno veličino. Pri svojih dejanjih so izhajali iz notranjega bista, iz globine srca in duha, hrepene nja po svobodi in iz čuta za soljudi. Strahopetnemu, nasilnemu in načrtnemu teptanju narodnostnih, jezikovnih, kulturnih, političnih in ekonomskih pravic, ki so ga izvajali fašistični režim in njegovi škvadrasti, so se skupaj s somišljeniki odločno in pogumno uprli. Niso poklekili in sprejeli terorja, požigov, poniževanj, zapiranja slovenskih društev, zadrug in šol, izrinjanja slovenskega jezika ter uničevanja političnih in gospodarskih temeljev slovenstva.*

Borbaši so za vrednote antifašizma, na katerih je

utemeljena sodobna Evropa, žrtvovali svoja mlada življenja. Umrli so z upanjem, da bosta njihova bolečina in žrtev postali temelj svobode in glasu prihodnjih rodov. Niso se motili – njihov boj ni bil zaman, njihovo upanje se je uresničilo. Narodi Evrope in širše, ki uživamo sadove demokratičnih družb, vemo, da boj proti fašizmu in nacizmu ni bil zaman. Je bistvo našega obstoja, dostojanstva, svobode, razvoja in upanja. K temu so s svojimi nesebičnimi prizadevanji prispevali mnogi. Tigrovcem, borbašem, Maistrovim borcem, partizanom, osamosvojiteljem in vsem narodno zavednim ljudem, ki so se z orožjem ali kulturo borili proti zatiranju ter krojili slovensko preteklost in sedanost dolgujemo spoštljiv spomin in večno hvaležnost,« je povedala predsednica. Poudarila je še, da so uradni odnosi Slovenije z Italijo zelo dobri in da se to kaže v političnem, gospodarskem in kulturnem sodelovanju in podpori narodnim manjšinam.

Predsednica je še dejala, da *»Bazovica ni le kraj, ampak tudi simbol slovenskega, hrvaškega, italijanskega in evropskega antifašizma. Je simbol notranje moči, zrelosti, modrosti, človečnosti in zmožnosti narodov, da živijo v miru, sožitju, medsebojnem razumevanju, pravičnosti in skupni odgovornosti za prihodnje generacije.«* Dodala je, da nas zgodovina uči, da kršenje človekovih pravic in nasilje nad manjšinami vodita v odpor in še dodatno nasilje. Takšna spirala nasilja se že dolgo dogaja v Gazi in drugje po svetu. Poudarila je, da je zato naša skupna odgovornost, da ohranimo svobodo, spoštujemo človekove pravice in gradimo družbo, kjer je raznolikost vir razvoja in moči in ne konfliktov.

Vladimir Pegan

SPOMIN NA NAJVEČJO HUMANITARNO AKCIJO NA SLOVENSKIH TLEH V ČASU DRUGE SVETOVNE VOJNE

V organizaciji Združenja borcev za vrednote NOB Idrija - Cerklje in Društva vojnih invalidov Severne Primorske Nova Gorica so bile 30. avgusta 2025 tri spominske slovesnosti, posvečene dogodkom v avgustu 1944.

Takrat je bila izvedena največja humanitarna akcija druge svetovne vojne na Slovenskem – prenos ranjencev iz partizanskih bolnišnic Franja in Pavla na osvobojeno ozemlje Notranjske, vse do Loške doline. Pot, dolga 140 kilometrov, je bila izjemno zahtevna.

Ob varovanju dveh bataljonov Bazoviške brigade in borcev 31. divizije so domačini in partizani prenesli kar 95 ranjencev in bolnikov do letališča Nadlesk, od koder so jih zavezniška letala prepeljala v Bari na zdravljenje. Akcijo je vodil komandant 9. korpusa

Lado Ambrožič - Novljan, sodelovalo pa je kar 1000 nosačev 31. divizije. Humanitarna vrednost tega podviga, opravljenega v težkih vojnih razmerah, še danes simbolizira pogum, solidarnost in človečnost.

Ob spominskih slovesnostih je potekal tudi že 42. spominski pohod po poteh prenosa ranjencev. Kljub nekoliko slabšemu vremenu je bil obisk množičen. Največja skupina pohodnikov se je na Vojsko odpravila iz Želina, druge pa iz Tihe doline na Predmeji in iz Zadloga.

Na Hudem polju smo se dopoldne zbrali na spominski slovesnosti v počastitev bolnišnice Pavla ter na tradicionalnem srečanju prijateljev bolnišnic Franja in Pavla. Prireditelj je potekala pod okriljem Društva vojnih invalidov Severne Primorske iz Nove Gorice. Zbrane je pozdravil predsednik društva vojnih invalidov Severne Primorske Valter Adamič, sledila sta nagovora predstavnika italijanske organizacije Združenja vojnih invalidov Pierina Violina in župana Občine Idrija Tomaža Vencelja.

Slavnostna govornica je bila Ljubica Jelušič, podpredsednica ZZB NOB Slovenije in nekdanja ministrica za obrambo. V nagovoru je navzoče spomnila na nadčloveške napore borcev ter požrtvovalno delo bolnišničnega osebja. Partizanske bolnišnice so delovale v nemogočih razmerah, skrite v gozdovih in grapah, daleč od oči okupatorja. Izvajale so se operacije in amputacije udov v nemogočih razmerah. Partizane in bolnišnično osebje je spremljal strah pred odkritjem in napadi okupatorja, a se je akcija prenosa za mnoge ranjence in borce končala srečno.

Spomin na te dogodke ostaja kot opomin, da se kaj takega ne bi smelo nikoli več ponoviti. *»Vojna pa tudi danes ni daleč od nas. Hvaležni moramo biti za mir,«* je še poudarila.

Svečanost se je nadaljevala s polaganjem vencev pri spomeniku bolnišnice Pavla, kulturnim programom in petjem primorske himne Vstajenje Primorske.

Popoldne je sledila spominska slovesnost na partizanskem grobišču na Vojsčici, kjer počiva 305 padlih borcev iz zadnje bitke spomladi 1945. Ob priložnostnem programu sta sestre Katica Del Bon in Irena Colja obudili spomin na narodnega heroja Antona Šibelja - Stjenka, udeleženci pa so se z minuto molka poklonili vsem padlim.

Osrednja svečanost je potekala v domu krajanov in gasilcev na Vojskem. Poleg praporščakov veteranskih in domoljubnih organizacij so bili navzoči tudi podpredsednica ZZB NOB Slovenije Ljubica Jelušič, predsednik ZB Idrija - Cerkno Vojko Carl, župan Občine Idrija Tomaž Vencelj, predsednica KS Vojsko Damjana Skok ter ministrica za kulturo Asta Vrečko, ki je bila tudi slavnostna govornica.

V nagovoru je ministrica poudarila: *»Danes se poklanjamo pogumu, solidarnosti in človečnosti - vrednotam, ki so pred več kot 80 leti zasvetile v enem najtemnejših poglavij naše zgodovine. Avgusta 1944 so partizanski borci z ramo ob rami nosili ranjene tovariše iz bolnišnic Franja in Pavla proti življenju in upanju. Evakuirali so skoraj sto ranjencev - gnala jih je ljubezen do človeka. Franja je danes simbol tega duha, simbol naroda, ki ni klecnil.«*

Podpredsednica ZB Slovenije Ljubica Jelušič je podelila priznanja ZB Slovenije. Srebrno priznanje sta prejela član KO ZB Kanomlja Marijan Lapanja za dolgoletno delovanje v združenju in Godbeno društvo rudarjev Idrija za svoje dolgoletno sodelovanje na spominskih slovesnostih na Vojskem in vsakoletnih komemoracijah ob dnevu mrtvih. Bronasto priznanje je prejela članica Marija Simonič za dolgoletno delo v nadzornem odboru in delo v spremljevalni ekipi pohodnikov.

Program je povezovala in oblikovala Tjaša Jurman, v kulturnem delu pa so nastopili igravec Igor Rojc, sestre Katica Del Bon in Irena Colja, vokalna skupina Vox medicorum ter Orkester Slovenske vojske.

Prireditve so finančno podprli ZZB NOB Slovenije, Društvo vojnih invalidov Slovenije, Občina Idrija, Občina Cerkno in Združenje borcev za vrednote NOB Idrija - Cerkno. Pohodnike so spremljali vodniki PD Idrija, Gorska reševalna služba Tolmin, člani Zveze slovenskih častnikov in Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo.

Iskrena hvala praporščakom, vsem sodelujočim in članom za pomoč pri izvedbi, spremljevalni ekipi pohodnikov ter vsem, ki ste prireditve finančno in moralno podprli.

**Danica Markič in
člani IO Društva vojnih invalidov Severne Primorske**

naše vezi gradili so naša društva

EVGEN JURIČ (1937 - 2025)

Z žalostjo sporočamo, da nas je zapustil Evgen Jurič, predsednik Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije v letih 1984-1988 ter urednik našega glasila Naše vezi v prvih letih njegovega izhajanja.

S svojo predanostjo in modrostjo je pomembno prispeval k delu naše zveze ter življenju številnih članov. Spomin nanj in njegov doprinos k našemu delu bosta za vedno ostala z nami.

Evgena smo poznali kot človeškega in neposrednega človeka, ki je znal v vsaki situaciji najti iskrico humorja. Njegove šale niso bile zgolj zabava, ampak odsev modrosti in posebnega pogleda na življenje. Bil je oster v besedi, a vedno dostojen in spoštljiv. Širša javnost ga je poznala tudi kot novinarja, humorista, satirika in aforista.

Pomembno sled je pustil tudi na področju prevajanja, saj je bralcem približal klasično delo Jaroslava Haška, vsem znane *Prigode dobrega vojaka Švejka*. Poleg tega je bil pisec in avtor več knjig. V svojem ustvarjalnem opusu je izdal več humorističnih zbirk, med njimi: *Leva dlaka je Jaka*, *Evgen Jurič vam servira: Športni humor*, *Evgen Jurič o Sloveniji in Slovenkah: samo vse najboljše*, *Grizem aforizem*, *Pasti in slasti oblasti* ter *1001 šala za mlade od 7 do 77 let*. V knjigah je z značilno duhovitostjo in pronicljivostjo obravnaval vsakdanje življenje, šport in družbene posebnosti, pri tem pa združeval smeh s kritičnim pogledom na svet okoli sebe.

Moj prvi stik s civilnimi invalidi vojn je bil prav z

Evgenom, ki se je zavzel, da sem po razgovoru za službo leta 1986 začela delati na zvezi. Njegova podpora je pustila trajen vtis na moje delo.

»Življenje je polno pasti in slasti - a tisti, ki jih zna obrniti v šalo, živi dvakrat«. Tako je živel Evgen Jurič, in tako se ga bomo spominjali.

**Andreja Rožič, v imenu
Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije
Foto: Tomaž Skale, Dnevnik**

POT LEOPOLDA TAVČARJA (1922–2025)

Tik pred svojim 103. rojstnim dnem je preminil nekdanji borec in družbenopolitični delavec Leopold Tavčar.

Leopold, rojen v Orleku pri Sežani, je odraščal v fašistični Italiji, ki Slovincem ni dovoljevala izražanja v maternem jeziku. Režim jih je želel čim hitreje poitalijančiti. Na skromni kraški zemlji se je družina Tavčar težko preživljala, še posebej po smrti matere Karle, ki je umrla za hudo boleznijo. Kot najstarejši otrok je Leopold pomagal očetu po svojih močeh. Nadomeščal je »drugo mamo« Marijo pri 'mlekarjanju'

in kot šestnajstletnik opravil izpit, da je lahko vsak dan iz Orleka na kolesu vozil mleko v Trst.

Januarja 1942 je bil vpoklican na služenje vojaškega roka v 3. konjeniški polk »Savoia« v Milanu. Po urjenju je bil njegov polk napoten v Ukrajino. Potovanja v živinskih vagonih je trajalo 24 dni, dokler niso prispeli v bližino Luhanska. Pohodi po ukrajinskih stepah v hudih zimskih razmerah, tudi pri -42°C , so se mu globoko vtisnili v spomin. Da mu ne bi zmrznili prsti na nogah, je ob konju poskakoval po zasneženih planjavah. Po vrnitvi v Osoppo v Furlaniji in 40-dnevni karanteni je dobil 14-dnevni dopust. Čeprav ne bi smel dlje od Trsta, je pot naskrivaj nadaljeval do Sežane in nato v Orlek k domačim. Po koncu dopusta se je vrnil v vojašnico v Milanu, od koder so ga premestili v Castel San Franco Veneto. Tam je izvedel, da je fašizem padel, in se po različnih peripetijah vrnil v Orlek.

Decembra 1943 se je pridružil južnoprimorskega odreda v Kobdilju pri Štanjelu. Z bratrancem Vladimirjem in desetimi tovariši so se odpravili proti Vipavski dolini, Lokvam in Čepovanu, nato pa skozi Trnovski gozd do Krnic in na Lokve, kjer so bili razporejeni v 2. bataljon 17. brigade. 15. januarja 1944 je sodeloval v bojih v Trnovem med nemško ofenzivo, kjer je bil ranjen v stegno desne noge. Rešil se je tako, da se je po listju zakotalil v dolino. Zvečer so ga odpeljali v Okrevališče št. 1 slovenske vojaške partizanske bolnice Pavla.

Po okrevanju se je vrnil k 17. brigadi Simona Gregorčiča, opravil tečaj in prejel čin namestnika komandirja. Razporejen je bil v štab 30. divizije, kjer je med

boji v Ledinah nad Žirmi poizvedoval o sovražnikovih položajih. Večkrat se mu je moral približati na streljaj, da je razbral njegovo moč. Drugič je bil ranjen v glavo. Partizanski zdravnik dr. Aleksander Gala-Peter mu svetlečega drobca iz rane ni uspel odstraniti, zato je bil operiran v centralni bolnišnici Pavla. Kirurginja Pavla, po kateri je centralna bolnišnica dobila ime, ga je uspešno operirala.

Postal je vodja patrolj, nato komandir okrevališča in pozneje komandir Sežanske bolnišnice. Domov v Orlek se je vrnil šele 9. maja 1945. Po vojni je bil nagraden s političnim tečajem na Bledu, kjer mu je bilo tako dobro kot še nikoli.

Po stotih dneh zasedbe Trsta se je morala Titova vojska na pritisk zaveznikov umakniti. Julijska krajina je bila razdeljena na cono A in B. Cono A s Trstom so upravljali zavezniki, cono B pa jugoslovanska vojaška uprava. Leopold, ki je dobro poznal Trst in okolico, je dobil konspirativno nalogo in postal obveščevalec – znova je opravljal nevarno in naporno poslanstvo.

Januarja 1948 se je poročil z Zorko Šavor z Vogrskega. Med vojno je Zorka delovala v ciklostilni tehniki H-37 Sabotin, skriti v gozdu v Stari Gori. Tiskali so *Ljudsko pravico*, *Slovenski poročevalec* in drugo gradivo. Ko je jeseni začelo odpadati listje, so morali barako zaradi varnosti zapustiti in se umakniti v bunker pri Fornazariču v Jazbine, kjer so v nemogočih pogojih preživeli šest mesecev.

Po vojni je Zorka delala na različnih krajih, nazadnje v Vipavi kot invalidska referentka, kjer je spoznala Leopolda. Poročila sta se in Leopold je bil kot dober organizator poslan v Belo krajino, v Črnomelj, kot pomočnik načelnika Vojnega odseka. V Sarajevu je obiskoval enoletno vojaško šolo. Družina se je nato preselila v Šoštanj, kjer je Leopold delal kot pomočnik načelnika. Kot ljubitelj nogometa se je vključil v delo kluba Usnjar Šoštanj in postal podpredsednik. Iz Šoštanja so se preselili na kmetijo na Pristavo pri

Novi Gorici. Tam je Leopold 16 let delal na Oddelku za narodno obrambo. Bil je predsednik nogometnega kluba v obdobjih 1969–1973 in 1975–1977. Soustanovil je Društvo vojnih invalidov za Severno Primorsko v Novi Gorici, z drugimi člani je organiziral vsakoletna srečanja v Mrzli Rupi, kjer je med vojno delovala Bolnišnica Pavla, in skrbel za obdaro-vanje vojnih invalidov ob novem letu.

S članicami in člani društva so v parku šempetrske bolnišnice z lastnimi sredstvi odkrili štiri doprsne kipe partizanskim zdravnikom: dr. Francu Dergancu, dr. Antoniju Ciccareliju, dr. Aleksandru Galu - Petru in dr. Francu Marušiču.

Dokler je zmoget, je Leopold kmetoval, obdeloval vinograd, prideloval vino, čebelaril in bil aktiven član čebelarkega društva. Prav tako je ostal dejaven v organizaciji ZB NOB. Za zasluge med NOB je prejel visoka odlikovanja, v povojnem času pa priznanja in odlikovanja za požrtvovalno delo v društvih in organizacijah. Leopold Tavčar je za seboj pustil neizbrisen pečat – kot borec, organizator, domoljub in človek, ki je svoje življenje posvetil skupnosti. Njegova zgodba ostaja živa v spominu vseh, ki so ga poznali.

V slovesnem govoru sta se od njega poslovila predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije Marijan Križman in Valter Adamič, predsednik Društva vojnih invalidov severne Primorske, ki sva predstavila njegovo življenjsko pot. Ob častni straži so se zbrali praporščaki Društva vojnih invalidov severne Primorske, Vojnih invalidov Tržič iz Italije, ZZB za vrednote NOB severne Primorske ter člani Društva čebelarjev Nova Gorica.

Valter Adamič

RAZPIS ZA ZDRAVILIŠKO ZDRAVLJENJE IN TERAPIJE ZA CIVILNE INVALIDE VOJN SLOVENIJE

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije obvešča, da so še na voljo sredstva na podlagi razpisa v letu 2025 **za koriščenje zdraviliškega zdravljenja in/ali terapevtskih storitev.**

Prijavijo se lahko **civilni invalidi vojn**, ki želijo izboljšati svoje zdravstveno stanje s pomočjo zdraviliškega zdravljenja ali terapevtskih oblik pomoči. Terapevtske storitve niso omejene zgolj na klasične zdravstvene metode, ampak zajemajo tudi **alternativne pristope**, kot so npr. **Bownova terapija, akupunktura, osteopatija** in druge primerljive oblike terapij.

Za prijavo se obrnite na **svoje matično društvo civilnih invalidov vojn**, kjer vam bodo nudili vso potrebno pomoč pri izpolnjevanju in zbiranju zahtevane dokumentacije. Pri pripravi prijave vam lahko pomagajo tudi svojci.

Vsa prijavna dokumentacija je na voljo na spletni strani Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije: www.zdcivs-zveza.si

Pod zavihkom **Prijavni listi** najdete **Prijavni list št. 2**, ki ga je treba natančno izpolniti in priložiti zahtevane priloge.

Izpolnjen obrazec s prilogami lahko pošljete: po pošti na naslov:

**Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije,
Dunajska cesta 129,
1000 Ljubljana**

ali po elektronski pošti na naslov: info@zdcivs.si

Po prejemu vaše dokumentacije bomo stopili v stik z vami in se skupaj dogovorili za vse nadaljnje postopke.

Andreja Rožič

PREDAVANJE O SPANJU V DCIV DOLENJSKE, BELE KRAJINE IN POSAVJA

V okviru programa Usposabljanje za aktivno življenje so člani DCIV Dolenjske, Bele krajine in Posavja, 12. septembra 2025, prisluhnili prvemu jesenskemu predavanju.

Predavatelja sta udeležencem predstavila aktualno in za marsikoga osebno zelo pomembno temo: *Kako naravno obvladati težave s spanjem?*

Nespečnost danes pesti skoraj tretjino svetovnega prebivalstva. Spanje pa je nenadomestljivo naravno zdravilo. Ne moremo ga kupiti in tudi najboljša zdravila ga ne morejo nadomestiti. Je vir življenjske energije, ki nas polni, krepi in pomirja. Med spanjem se telo, živčevje in um obnovijo, zato se zbudimo sveži in pripravljeni na izzive novega dne.

Na predavanju sta Adriana Dolinar in Rajko Škarič navzoče popeljala v skrivnostni svet spanja, od razlage njegovih faz do vprašanja, zakaj je tako nujno za naše celostno zdravje. Spoznali smo, da slaba kakovost spanja vpliva na delovanje možganov, srca in ožilja, prinaša težave s telesno težo, povečuje občutek mraza in poslabšuje kronične bolezni ter bolečine.

Poseben poudarek je bil namenjen praktičnim nasvetom o tem, kako si lahko pomagamo sami, brez zdravil. Med dejavniki, ki motijo spanec so sodobna bela in modra svetloba zaslonov, stres, pretopla spalnica, hrup in uživanje alkohola. A obstaja tudi vrsta preprostih naravnih načinov, ki spanec izboljšujejo.

Eden najbolj dostopnih je pitje čaja iz cvetov kamilice. Ta blagodejno sprošča telo in pomirja um, zato velja za domače adaptogeno zelišče (pojem *adaptogen* označuje naravne snovi, največkrat rastline ali

njihovi izvlečki, za katere velja, da pomagajo telesu, lažje se prilagoditi stresu). Raziskave kažejo, da redno pitje kamiličnega čaja že po dveh tednih opazno izboljša kakovost spanja, tako pri mladih mamicah kot tudi pri starostnikih. Čaj pripravimo tako, da žlico posušenih cvetov prelijemo s skodelico vrele vode, pokrijemo in pustimo stati 20 minut, nato precedimo in pijemo zvečer. Kdor raje uporablja tinkturo, naj 30 kapljic raztopi v decilitru vode ali čaja približno pol ure pred spanjem.

Predavanje je udeležencem ponudilo dragocene informacije in praktične napotke, ki jih lahko takoj vključimo v vsakdan. S tem ne izboljšamo le spanca, temveč tudi zdravje in kakovost življenja nasploh.

Andreja Rožič
v sodelovanju z Adriano Dolinar
Foto: Samo Urbančič

OGLED OLIMPIJSKEGA CENTRA V NOVEM MESTU

Vodstvo našega društva se je odločilo, da bo nagradilo vse naše člane, ki se športno udeležujejo na športnih prireditvah, ki jih organizira Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in posamezna društva iz Slovenije.

Odločitev je bila v športnem duhu: ogled športnih objektov v Olimpijskem centru v Češči vasi pri Novem mestu. Naši športniki so si najprej ogledali impozanten objekt: velodrom, ki je bil zgrajen leta 1996, saj je takrat Slovenija organizirala Mladinsko svetovno kolesarsko prvenstvo. Leta 2023 je januarja zaradi teže snega popustila ponjava in sledila je

obnova in objekt je zdaj pokrit z napihnjeno membrano z zračnimi komorami.

Preurejena notranjost služi kolesarjem in atletom in je eden od redkih velodromov v Evropi, ki omogoča celoletno vadbo. Mednarodna kolesarska zveza (UCI) ga je uvrstila v najelitnejši razred A.

Poleg velodroma je bazenski kompleks zaprtega tipa s 25-metrskim bazenom. 50-metrski je še v načrtu izgradnje. Zanimiv je podatek, da imajo 275 garderobnih omaric.

Olimpijski center združuje veliko zelenih površin

s konjeniškim centrom, z rekreacijskim parkom, s trimstezo, senzorično potjo za slepe in slabovidne, z motoričnim parkom za otroke ter piknik prostor, v načrtu pa je še ureditev kampa.

Janez Štrbenc

ZDRAVJU KORISTNI ČESEN

Najboljši čas za sajenje česna je mesec oktober. Jesenski čas je primeren zato, da se česen čez zimo dobro ukorenini, spomladi pa zgodaj odžene.

Česen tudi v hujši zimi ne pomrzne, saj prenese zmrzal do - 20 stopinj Celzija. Pred sajenjem ga je dobro razkužiti v žajbljevem čaju ali lesnem pepelu. Dišeč žajbelj raste skoraj na vsakem vrtu, zato ga izkoristimo tudi za razkuževanje. Sajenje v jesenskem času naj bo globlje v zemljo, vsaj do deset centimetrov v prej pripravljeno gredo, ki naj bo na sončni legi. Zemlja naj bo rahla in prepustna, najbolje humusna. Obilnejšega gnojenja česen ne potrebuje. Preden zemljo prelopatamo in izravnamo, opravimo osnovno gnojenje. Najboljši je kompost ali organsko gnojilo. Dober pridelek dobimo od jesenskega sajenja in če posadimo kakovostno seme. Jaz odberem vedno le debele stroke. Primerna sorta za sajenje je ptujski jesenski česen, ki se uporablja pretežno v kuhinji. Česna ne sadimo tam,

kjer so prej rasli čebula, drobnjak ali zelje. Najbolje uspeva na mestu, kjer so prej rastle korenje, kumare, krompir, jagode ali paradižnik.

Česen ne potrebuje veliko opravila med rastjo, okopavanje raje opustimo, da ne poškodujemo korenin. V juliju ga povečini že pospravimo z gredic. Ko ga dobro posušimo, ga je treba hraniti v hladnem, zračnem in temnem prostoru v lesenem zabojčku. Piročen je tudi okrogel pleten pehar, ki ga postavimo v kuhinjo za sprotno uporabo.

Česen se veliko uporablja v kuhinji, krepi imunski sistem in zmanjšuje tveganja za bolezni srca in ožilja. Velja za neke vrste 'naravni antibiotik', ki se priporoča vsem.

Božidar Debevc

DOGODKI V MDCIV CELJE PO POLETNEM ODDIHU

Vročina je začela popuščati, dnevi se krajšajo. Vлага in megla sta nas spomnili, da poletje jemlje slovo, in prihaja jesen. Upam, da ste se v poletnem času spočili, in »napolnili baterije« za nove naloge, ki vas in nas čakajo v prihodnjem obdobju.

V avgustu sva se predsednik in tajnica društva udeležila sestanka s predsednikom, podpredsednikom, članico NO in tajnico MDCIV Maribor, na katerem smo govorili o nadaljevanju postopka za pripojitev društva MDCIV Maribor k MDCIV Celje. Pripravili smo vso potrebno dokumentacijo za sklic izrednih občnih zborov obeh društev, ki bodo predvidoma konec oktobra.

V začetku septembra smo organizirali predavanje na temo »Onkološke bolezni: preprečevanje in zdravljenje«. Predaval nam je dr. Lado Golouh. Golouh je zdravnik družinske medicine, ki obravnava bolnika celostno in z dolžnim spoštovanjem. Vloga družinskega zdravnika je, da zdravi vse bolezni, za katere ima ustrezno znanje in opremo. Prizadeva si, da bi dosegel ne le dobro telesno zdravje svojih pacientov,

temveč tudi to, da bi se bolnik v svojem stanju dobro počutil, razumel težavo, ki jo ima, vedel, kaj lahko ob tem sam naredi in da ve, da lahko vpraša, karkoli želi. Bolnik si lahko pomaga na različne načine in se o tem odkrito pogovori z zdravnikom. Dr. Golouh ima veliko znanja. Lahko ga vprašate tako rekoč karkoli s področja zdravja. Je velik zagovornik preventive, saj je veliko manj naporno zdraviti motnjo ali bolezen, preden se razvije v polnem obsegu. Preventivno ravnamo tudi tako, da skrbimo za zdrav življenjski slog, vključno z obvladovanjem stresnih situacij, zdravo prehrano, gibanjem in aktivnim reševanjem trenutnih težav.

K preprečevanju bolezni sodijo:

- zgodnje odkrivanje motenj in bolezni ob rednih petletnih pregledih v okviru CINDI programa preprečevanja bolezni srca in ožilja,
- udeležba v programu Svit, Dora in Zora za zgodnje odkrivanje rakastih obolenj,
- zdravljenje depresivnih in tesnobnih motenj, ki so v porastu, zgodnje zdravljenje pa je zelo preprosto (povsem na začetku lahko pomaga že dober prijatelj ali prijateljica).

Pojasnil nam je tudi pot do uspešne ozdravitve. Prvi stik z zdravnikom pri zdravstvenih težavah se zgodi v ambulantni splošne ali družinske medicine. Golouh zagovarja pristop, po katerem je treba kar se hitro opredeliti težave in poiskati dobro pot za rešitev. Pot do izboljšanja zdravstvenega stanja poteka v več korakih. Človek z zdravstvenimi težavami (pacient) opiše in pokaže vse simptome in znake, ki jih opazi. Zdravnik presodi o resnosti zdravstvenih težav,

jih opredeli z diagnozo in ukrepa.

Uporabnik zdravstvenih storitev je aktivni udeleženec v tem procesu, zato mu da zdravnik navodila:

- kaj lahko sam naredi za zaščito svojega zdravja,
- kako lahko ukrepa, da se njegovi simptomi zmanjšajo,
- kakšna je pot do ozdravitve in kaj lahko pri tem naredi sam.

Obstajajo trije dejavniki, ki pomembno vplivajo na potek zdravljenja:

- narava bolezni ali motnje ali stanja,
- zdravnikovo zdravljenje,
- pacientova skrb zase.

Glede narave bolezni lahko ugotovimo, da:

- jo bomo pozdravili do ozdravitve,
- v nekaterih primerih jo pozdravimo delno (po ureznini bo ostala brazgotina),
- obstajajo tudi stanja, kjer ne moremo pričakovati ozdravitve (kronične bolezni, neozdravljive bolezni).

V vsakem primeru zdravnik skupaj z uporabnikom (pacientom) ugotovi, kako lahko dosežeta maksimum glede na izhodiščno stanje.

Večino bolezni in motenj pozdravimo do popolne ozdravitve. Tudi takrat imamo praviloma več poti. Pogosto se odločimo za najhitrejšo, včasih pa se dogovorimo za telesu in bolniku najbolj prijazno.

Kaj pravi dr. Golouh? *»Pri nas si vzamemo potrebni čas za bolnika, mu prisluhnemo, predlagamo ukrepe, se na koncu dogovorimo za ukrepe, s katerimi se tudi pacient zavestno strinja (aktivna potrditev). Če ni zadovoljen s predlaganim, najdemo druge možnosti in opozorimo na posledice. Naša želja je, da izberemo način zdravljenja, ki je prijazen in prinese največ koristi v prihodnosti. Včasih bolnika spodbudimo, da zavestno prenaša en del težav, če je to koristno za kasnejšo ozdravitev ali za popolno rehabilitacijo (npr. nespečnost in prebujanje po travmatičnem dogodku ali po nesreči je naravno dogajanje v začetku zdravljenja). Po drugi strani pa ni treba trpeti tedaj, ko lahko pomagamo (npr. bolečino ob poškodbi blažimo, bolečino, ki se bo stopnjevala, dovolj zgodaj zdravimo). Naš temeljni interes je zaščita zdravja. Človek sam rad poskrbi za svoje zdravje, ko je še zdrav, mi mu povemo, kako naj to stori, ga spremljamo in varujemo, da svoj čas, energijo in sredstva vlaga ekonomično in kot dobro naložbo v svoje zdravje. Na osnovi reklam se ni mogoče pravilno odločati, s preverjenimi pristopi po izsledkih sodobne medicine in preventive pa zagotavljamo dolgotrajno korist. Želimo, da človek ohranja maksimalno možno zdravje, pri tem pridno dela, ustvarja in uresničuje svoje želje. Živi sebe in za sebe. Zadovoljni in zdravi soustvarjamo prijetno okolje,«* je povedal udeležencem predavanja.

Glede na to, da nam jesenski čas prinaša občutno hladnejše dni, vam priporočam, da si pripravite toplo odejo, nogavice, čaj. Če vas to ne bo ogrelo, vam priporočam, da se *»pogrejete«* v družbi dobrih ljudi in toplih besed.

POLETNI UTRINKI DRUŠTVA CIVS LJUBLJANA

Čeprav je sonce pripekalo in je vročina kazala svojo moč, nas v Društvu civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana ni odvrnilo od druženja, smeha in zanimivih aktivnosti.

Konec junija smo v Loški dolini, na balinišču organizirali srečanje članov iz občin Loška dolina, Cerknica in Loški Potok. Pridružili so se nam tudi člani iz občine Ribnica. Na balinišču smo preizkusili svojo spretnost v balinanju. Nekateri so balinali celo prvič in so bili navdušeni nad igro. Morda med njimi najdemo celo prihodnje tekmovalce. Po živahnem dopoldnevu smo druženje nadaljevali ob sproščenem pikniku in dobrotah, za katere so poskrbele članice iz Loške doline. Posebno veselje je bilo srečati prijatelje, ki jih že dolgo nismo videli. Ob prijetnih pogovorih in obujanju spominov je čas kar prehitro minil. Že zdaj se veselimo naslednjega snidenja, novih tekem in druženj.

Konec julija nas je pot ponesla na Notranjsko. Zaradi napovedanih visokih temperatur smo se odpravili malo višje, tja, kjer nam tudi sonce ni moglo do živenga. Na rob Notranjske. Na Bloško planoto, kjer se na nadmorski višini 685 metrov v objemu in senci mogočnih iglavcev razprostira Bloško jezero. Pravi raj za poletne dni. Najprej smo si ogledali pravljični Glamping Lake Bloke, kjer smo si napasli oči ob neverjetnih lesenih skulpturah, ki prihajajo izpod rok domačina, ki je tudi lastnik parka in brunarice ob jezeru. V parku so lesene hišice v obliki šotorov,

ki nudijo udobno bivanje v objemu narave. Bloško jezero je priljubljena izletniška točka za motoriste, kolesarje, sprehajalce in pohodnike. Pozimi, ko njegova gladina zamrzne, privablja drsalce, poleti, ko se voda ogreje, pa v svoj objem vabi plavalce. Jezero je umetnega izvora in je nastalo z zaježitvijo potoka. Ko smo si ogledali glamping, smo se polni vtisov sprehodili do brunarice ob jezeru, kjer so nas že čakale prekrasne lesene, ročno izdelane mize, pogrnjene in pripravljene za naš piknik. V senci iglavcev ob soju gladine jezera smo uživali v okusni hrani na žaru, sproščenem druženju in veselju, ki ga prinese odkrivanje narave.

V avgustu nas je pot zanesla drugam. Nedaleč stran iz Ljubljane. V Litijo, ki nas je presenetila s svojo naravno lepoto, skritimi kotički in zanimivo turistično ponudbo. Ker smo imeli še nekaj časa do prvega ogleda, smo najprej zavili v bar sredi Litije, saj brez kave naprej ne gre. Kava pa je bila izgovor, da smo lahko še malo posedeli, poklepetali in se nasmejali. Ura nas je preganjala, zato smo se odpravili naprej, kjer nas je pred rudnikom Sitarjevec že čakal vodnik, da nam razdeli zaščitne čelade. Odpravili smo se namreč v sodobni podzemni muzej, kjer smo lahko uzrli raznolikost geološke naravne dediščine, svet netopirjev, pajkov in gliv, bogastvo rudarskega izročila in interpretacijo njegovega bogastva skozi oči umetnikov. Rudnik Sitarjevec (ime izhaja iz besede sito – kamnine, ki pronica vodo) sodi med polimineralna rudišča z izjemno mineraloško pestrostjo. Je eno najbogatejših najdišč različnih mineralov v evropskem in svetovnem merilu. V njem se pojavlja več kot 60 različnih mineralov, med katerimi so najpomembnejši rudni minerali galenit, sfalerit, cinabarit, halkopirit in barit. Poleg mineralov so nas očarali tudi kapniki, ki zrastejo tudi do 5 cm letno in so edinstveni v evropskem prostoru. Z vodnikom smo vstopili v svet podzemnega sveta, ki je lahek in dostopen vsem. Že 200 metrov izstopnega rova je učilnica v naravnem okolju, ki pokaže neprecenljivo bogastvo in lepoto rudnika. Spoznali smo način rudarjenja, ogledali

smo si zbirko rudarskega orodja, slišali rudarske anekdote, ogledali smo si vertikalno odkopno polje ter si v rudniški dvorani ob toplem čaju, ki nam ga je skuhal sam vodnik, ogledali kratek film o rudniku. Ogled izvoznega rova priporočamo vsem, saj je izredno zanimiv in dostopen. Za tiste bolj zahtevne obiskovalce pa je odprt tudi glavni rov, spodnji del rudnika, kjer pa že potrebujete zaščitno opremo, naglavno svetilko, varovalno pripenjalo in pas ter obleko in obutev. A že izvozni rov nas je presenetil, navdušil in pustil polne doživetij, ki se nam bodo vtisnili v spomin. Prijetnemu vodiču smo se zahvalili za zanimivo vodenje in se odpravili v središče Litije na kosilo, da se okrepčamo, preden se podamo na drugo ciljno točko, Mamolj na Polšniku nad Litijo.

V vasi Mamolj se je pred kratkim odprl park Zeleni raj. Je največja zasebna botanična zbirka pri nas. Rastline rastejo na zemljišču velikem 1,5 hektara, vrtnar in urejevalec vrtov Miha Kos pa jo je začel oblikovati že pred dvema desetletjema. Že kot otrok se je navduševal nad rastlinami, zato se je vpisal v cvetličarsko šolo, kjer ga je v 1. letniku navdušilo zbirateljstvo rastlin. Danes ima v parku posajenih več kot 2 tisoč rastlin, med katerimi so tudi izjemno redke vrste, uredil je poti med nasadi, obiskovalci pa si lahko ogledajo potoček, ribnike, alpski vrt, zelenjavni vrt, sadni vrt, prezimne kaktuse ipd. Ko nas je Miha sprejel na svojem domu, kjer ima pod hišo izjemen park, nam je najprej postregel s svojim domačim sivkinim sokom. Po napornem dnevu si je vzel čas za nas in nas s strastjo in ljubeznijo do svojega dela popeljal skozi svoj Zeleni raj. Po potkah, čez mostičke nas je pope-

ljal bo bregu, ki leži na nadmorski višini 600 metrov, na sončni strani, kjer so idealni pogoji za uspevanje rastlin. Njegova zbirka obsega rastline iz vsega sveta, iz Severne in Južne Amerike, Tajvana, Evrope, Japonske, Južne Koreje, Avstralije ... V parku rastejo rastline, ki so zelo redke. Dotaknili smo se lahko tudi živega fosila - Volemije, ki je veljala za izumrlo že več milijonov let in zdaj velja za odkritje 20. stoletja. Današnji volemiji zelo podobne vrste so znane iz krede, ko so na zemlji živeli dinozavri in ko so se pojavili krokodili in prvi ptiči. Zanimiva razlaga Mihe, ki pozna zgodbo vsake rastline, nas je popeljala po krožni poti skozi Zeleni raj. Bili smo navdušeni, radovedni in polni novih spoznanj. Vsi pa smo bili mnenja, da je Miha pravi mojster v urejanju parkov in vrtov. Polni vtisov smo se odpravili proti Ljubljani s prepričanjem, da je bilo potepanje po Litiji nekaj posebnega.

Poletja v Društvu CIVS Ljubljana niso zaznamovala samo potepanja, ampak tudi kultura. V gledališče na prostem Studenec, smo se letos odpravili kar trikrat. Že spomladi smo poročali o ogledu predstave Iztoka Mlakarja, in ker je gledališče v objemu narave nekaj posebnega, smo se v avgustu odpravili tja še dvakrat. Ogledali smo si domačo gledališko predstavo Črna žena, ki je v objemu slikovite scenografije pod vodstvom režiserja Alojza Stražarja poskrbela za prijeten poletni večer. Konec avgusta pa smo poskrbeli še za glasbeni večer, saj so člani prisluhnili koncertu Prifarcev.

Poletje v društvu je bilo pestro, raznoliko in polno doživetij. Vsaka aktivnost nas je še bolj povezala, saj je poletje v družbi res najlepše.

Petra Kapš

naše vezi poskrbimo zase

KAKO SI POLEPŠATI DAN

Vsak dan je dragocen in lahko nosi nekaj lepega, tudi če nas spremljajo bolezen, starost ali druge omejitve.

Pomembno je, da ne iščemo velikih sprememb ali dosežkov, temveč se ustavimo ob majhnih trenutkih, ki prinesejo občutek miru, topline in povezanosti – najprej s sabo, nato tudi z drugimi. Ob tem je tudi zelo pomembno, da v kratkih jesensko-zimskih dnevih, najdemo čas zase in za svoje počutje.

Gibanje ima pomembno vlogo pri ohranjanju dobrega počutja, pa čeprav gre le za majhne, vsakdanje

premike. Morda zmoreš sprehod po stanovanju ali dvorišču. Če je gibanje oteženo, lahko sede narediš nekaj nežnih vaj: kroženje z rokami, dvigovanje nog, raztezanje. Gibanje spodbudi prekrvavitev, naša pljuča napolni s svežim zrakom in pozornost preusmeri iz vsakdanjih misli. Tudi nekaj minut zbranega gibanja lahko prebudi telo in ti vrne občutek moči.

Ljudje smo odnosna bitja in kot taki cenimo pristen člo-

veški stik s sočlovekom. Povezanost z drugimi ljudmi je tako dragocen vir tolažbe in veselja. Čeprav morda ne moreš na obisk, lahko pokličeš sorodnika ali prijatelja. Kratek pogovor že lahko prinese olajšanje in nasmeh. Ko pride kdo na obisk, si vzemita čas za klepet, skupen spomin, igro ali tiho družbo. Ni nujno veliko – že občutek, da nismo sami, pogosto zadošča.

Drobne vsakdanje radosti imajo moč, da dan naredijo prijetnejši. Glasba, ki ti je pri srcu, lahko prebudi lepe občutke ali spomine. Pogled na stare fotografije ti morda prikljiče občutke hvaležnosti za doživeto. Opazovanje ptic skozi okno, nega sobne rastline ali le pogled v naravo so načini, kako lahko tudi doma ohranjaš stik s svetom okrog sebe. V dnevu si pusti tudi nekaj časa za novosti, nauči se novo besedo, spoznaj novo rastlino ali preprosto preberi novo zgodbo. Majhne novosti lahko popestrijo jesensko sivino.

V vsakdan lahko vnašamo tudi trenutke umirjenosti. Nekaj minut, namenjenih samo sebi, s tihim dihanjem, kar nas lahko vrne v stik z notranjim mirom. Če ti ustreza, lahko posežeš po preprosti knjigi,

poslušas radio ali le sedi v tišini. Takšni trenutki ne služijo le sprostitvi, temveč tudi pomiritvi misli in občutkov.

Jesenski dnevi prinašajo svojo nežno lepoto, ki jo lahko občutimo tudi doma. Priprava enostavne jedi iz buče ali jabolka nas poveže s sezono. Če vreme dopušča, si privošči nekaj minut na soncu – lahko tudi ob odprtem oknu. Barve jeseni lahko občuduješ skozi okno ali pa se toplo oblečen za nekaj časa usedeš na klopi pred hišo. Narava v tem času nežno opominja, da ima vsak letni čas – in vsako življenjsko obdobje – svojo vrednost.

Ni treba, da so dnevi napolnjeni z velikimi dogodki. V resnici pogosto zadoščajo drobni trenutki: prijazna beseda, nežna melodija, malo gibanja in nekaj svetlobe. Ti trenutki lahko dan naredijo bolj živ, lepši in bližje temu, kar v resnici potrebujemo – občutek, da smo tukaj, da smo del nečesa in da smo dovolj takšni, kot smo.

Benjamin Bušelič, psiholog, specializant psihoanalitične psihoterapije pod supervizijo

PRVENSTVO ZDVIS V ŠAHU

Društvo vojnih invalidov Ljubljana je 28. junija 2025 izvedlo prvenstvo ZDVIS-a v šahu v posamični konkurenci. Med tekmovalci iz osmih društev vojnih invalidov je naslov prvaka osvojil **Milan Golja iz DVI Gorenjske Kranj**, srebro je pripadlo **Mirku Čakariču iz DVI Ljubljana**, bron pa **Igorju Kocjančiču iz DVI Slovenske Istre Koper**.

Andreja Markovič

PRVENSTVO ZDVIS V PETANKI

Prvenstvo v petanki postaja polega pikada vse bolj priljubljena športna panoga med vojnimi invalidi.

Lahko pritrdimo, da se je tekmovanje v petanki zelo prijelo, saj se je tudi letos, 13. septembra, na balinišču Športnega društva Zarja v Ljubljani pomerilo petnajst ekip vojnih invalidov in sedem ekip drugih članov, skupaj pet ekip več kot lani. Izvajalec tekmovanja je bilo Društvo vojnih invalidov Zasavje.

Pretekla tekmovanja so potekala konec junija. Ker pa je bila junija velikokrat izjemna vročina, je bilo

letošnje tekmovanje v septembru. Da je v ospredju druženje ob rekreaciji, so udeleženci dokazali tudi tokrat, saj ni manjkalo dobre volje.

V kategoriji vojnih invalidov je bila najboljša ekipa **DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine 1**, drugo mesto je zasedla ekipa **DVI Gorenjske Kranj 1**, tretja je bila ekipa **DVI Zasavje 1** in četrta ekipa **DVI Ljubljana**. Pri drugih članih je bila zmagovalna ekipa **DVI Notranjske**, druga je bila ekipa **DVI Ljubljana 1**, tretji so bili člani **DVI Maribor** in četrti iz **DVI za Koroško**.

Andreja Markovič

ZDCIVS: ŠPORTNE IGRE V HOJI IN PIKADU

Zveza društev civilnih invalidov Slovenije je 3. septembra organizirala že 30. športne igre v hoji in 18. športne igre v metanju pikada.

Igre je izvedel MDCIV Celje na turistični kmetiji Ačko, v Štatenbergu, v občini Makole. Igre so potekale po pravilniku zveze oz. komisije za šport pri zvezi CIV. Metanje pikada smo izvedli posamično moški, posamično ženske, ekipe pa so bile mešane. Hoja pa je bila namenjena predvsem druženju članov in je imela predvsem rekreacijski namen. Izvedli smo jo v obliki pohoda v neokrnjeni naravi, sredi vinogradov. Obeh iger se je udeležilo več kot 50 članov s spremljevalci, iz vseh društev CIV, razen Gorenjske.

Rezultati:

Posamično ženske:

1. mesto:

Marija Vodovnik, MDCIV Celje, z 252 točkami

2. mesto:

Dragica Jovanović, MDCIV Maribor, z 216 točkami

3. mesto:

Anica Gričar, DCIVS Ljubljana s 207 točkami

Moški posamično:

1. mesto:

Jože Jordan, DCIVDBP Novo Mesto s 368 točkami

2. mesto:

Jože Omahen, DCIVS Ljubljana s 347 točkami

3. mesto:

Franc Ožir, MDCIV Celje s 336 točkami

Ekipno:

1. mesto:

člani DCIVDBP Novo mesto: Jože Jordan, Toni Perc, Drago Prevalšek, skupaj 865 točk

2. mesto:

člani društva DCIVS Ljubljana: Jože Omahen, Marko Brežan, Marko Savšek, skupaj 851 točk

3. mesto:

člani DCIV Primorske: Miloš Benčič, Srečko Lampe, Anton Čučič, skupaj 837 točk

Po koncu iger smo udeležencem podelili priznanja, medalje in pokale, nato pa smo se družili ob dobri hrani in dobri kapljici do poznih popoldanskih ur, za kar gre zahvala osebju Turistične kmetije Ačko. Menim, da je prav, da se zahvalim vsem udeležencem na igrah in seveda spremljevalcem, ki so omogočili, da se nekateri člani sploh lahko udeležujejo takšnih

srečanj.

Ob koncu bi vsa društva pozval, da prijavijo čim več članov na športne igre v šahu, ki ga bo izvedlo društvo MDCIV Maribor, v hotelu Zarja na Pohorju, in da organizirajo spremstvo tistim članom, ki ga potrebujejo.

Franc Ožir

RAZPIS NA PODLAGI PRAVILNIKA O DODELJEVANJU SOCIALNIH POMOČI, POMOČI ZA NAKUP MEDICINSKIH IN TEHNIČNIH PRIPOMOČKOV TER ZDRAVIL IN PRILAGAJANJU BIVALNEGA OKOLJA

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije obvešča, da so še na razpolago sredstva na podlagi razpisa v letu 2025 za posebne socialne pomoči, tehnične pripomočke kot tudi možnost sofinanciranja pri nakupu zdravil v skladu z 11. členom Pravilnika o dodeljevanju socialnih pomoči.

Do sofinanciranja so upravičeni civilni invalidi vojn, ki potrebujejo podporo pri nakupu:

- zdravil, za katera je potrebno doplačilo oziroma so izdana na beli recept,
- samoplačniških zdravil, ki lajšajo simptome bolezni,
- prehranskih dopolnil, katerih namen je dopolnjevanje običajne prehrane.

Prehranska dopolnila so koncentrirani viri posameznih hranil ali kombinacij hranil ter drugih snovi s hranilnim ali fiziološkim učinkom. Na voljo so v različnih oblikah, kot so kapsule, tablete, pastile, praški v vrečkah, ampule s tekočino, kapalne ste-

kleničke ali druge primerljive oblike, ki omogočajo odmerjanje v majhnih količinskih enotah (v skladu s Pravilnikom o prehranskih dopolnilih, UL RS 66/13).

Prijava na razpis

Za prijavo uporabite Vlogo št. 4 – Sofinanciranje zdravil, ki jo lahko pridobite:

- v svojih matičnih društvih civilnih invalidov vojn, ali
- na spletni strani Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije: www.zdcivs-zveza.si, v zavihku Vloge.

Izpolnjeno vlogo z vsemi zahtevanimi prilogami pošljite:

po pošti na naslov:

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije
Dunajska cesta 129, 1000 Ljubljana,

ali po elektronski pošti na naslov: info@zdcivs.si

Andreja Rožič

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	KUŽEK	HRANILO	RAJ, PARADIŽ	PO NJIH HODIMO	EVE ARDEN	LETENJE PREKO	GESLO	KOŽNO VNETJE ŽIVALI, MAHOV- NICE	PITJE DO DNA	TVEGANA NAPOVED NA SREČO	LIDIJA OSTERC	IZGOVAR- JANJE, OPRAVI- CILO	APARAT, STROJ
RAVS, BARUFA							NAŠ PEVEC IN GLAS- BENIK (VLADO)						
IZDELO- VALEC SEDEL							MLEČNI SLADKOR LIJAK						
FIATOV LIMUZINSKI KOMBI					NEPRAVI KROG						GWYNETH PALTROW MOČEN REZEK UDAREC		
VOJAŠKA STOPNJA				OVRATNA PLETENINA	STRANSKI DEL OBRAZA MONARH, VODITELJ				NASILEN VSTOP TV ŽIRANT ČAKARMIŠ				
EVA LONGORIA			ČEŠKI KNJIŽNI VOJAK IGRALEC AFFLECK					SREDSTVO ZA BARVANJE PAS PRI KIMONU					
TEŽKA KOVINA (Co)							MADŽAR- SKI PISATELJ JOKAI TOŽLJIVEC			JAGA			
POMOČ: KRKON LAKTOZA ONESTEP ŠČI	IZJAVA, IZPOVEDBA	PISATE- LJICA PEROCI TROPŠKI SADEŽ				UPOGLJIVA VEJA AMERIŠKI PLES V 2/4 TAKTU				OBDOBJE, VEK ZDRAVNIK BOLEZNI GIBAL			
ANGLEŠKI FILMSKI IGRALEC McKELLEN				DONESEK, PRISPEVEK DOLINA								OŠABNEŽ, PREVZET- NEŽ	KIKS, SPODRS- LJAJ
ZDENKO VERDENIK			NAŠ NEKDANJI KOŠARKAR (IVO) SPODBUDA					DVOŽIVKA SESTAVINA ČOKOLADE, KAKAV					
MORNAR, POMOR- ŠČAK							VOGAL SOBE MAVEC				HALIDE ADIVAR OBLAČILO MENIHOV		
OGRAJEN PROSTOR OB HLEVVU ZA ŽIVINO					NORDIJSKA EPSKA PRIPOVED RUSKA JUHA				VOJAŠKI OBRAMBNI NASIP				
ENOTA ZA MOČ, W				VRV, KONOP NIKOLA TESLA					MESTO IN LETOVIŠČE NA JUGU ISTRE KATE NASH				
EDJNI SINČEK, EDINČEK							MANJŠI PAKET						
ŠALA, VIC							PREISKAVA S SONDO, SONDI- RANJE						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIV Slovenije, Dunajska 129, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. Metka Žveglič, Ljubljana

2. Zvonka Kamfuš, Celje

3. Suzana Vrh, Ilirska Bistrica